

## **АНОТОВАНИЙ ЗБІРНИК**

**науково-дослідних і дослідно-технічних розробок,  
виконаних  
на замовлення Мінсоцполітики України  
за рахунок бюджетних асигнувань у 2018 році  
відповідно до Тематичного плану  
науково-дослідних і дослідно-технічних розробок,  
затвердженого наказом Мінсоцполітики від 18.01.2018 № 58**

## Науково-дослідний інститут праці і зайнятості населення

### **1. НДР „Розроблення 4 професійних стандартів за компетентнісним підходом для професій соціальної сфери в межах реалізації Плану заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016-2020 роки”**

Мета дослідження – розроблення 4 проектів професійних стандартів для професій соціальної сфери: соціальний працівник, соціальний працівник (допоміжний персонал), соціальний робітник, перекладач жестової мови (сурдоперекладач).

У процесі виконання роботи було: здійснено аналіз сучасного стану та проблем розвитку професійних кваліфікацій для соціальної сфери в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду (зокрема, Великобританії, США, Німеччини, Франції, Нідерландів); створено робочі групи для підготовки 4 проектів професійних стандартів у соціальній сфері за активної підтримки Міністерства соціальної політики України та Міністерства освіти і науки України; розроблено анкети та проведено опитування працівників установ (закладів) соціальної сфери для функціонального аналізу трудових дій/функцій, визначення професійних компетентностей за кожною професією.

У результаті було розроблено та оформлено 4 проекти професійних стандартів за компетентнісним підходом для професій соціальної сфери: соціальний працівник, соціальний працівник (допоміжний персонал), соціальний робітник, перекладач жестової мови (сурдоперекладач); проведено їх громадське обговорення і враховано отримані найсуттєвіші пропозиції (зауваження); подано проекти 4 професійних стандартів до Міністерства соціальної політики України.

Результати дослідження будуть використані Міністерством соціальної політики при реалізації пунктів 8, 17 Плану заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016-2020 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 1077-р. в частині реалізації пунктів 8 щодо розроблення / оновлення і затвердження професійних стандартів, та 17 щодо подальшого розроблення на їх основі і затвердження стандартів / критеріїв оцінювання з метою визнання результатів неформального професійного навчання, а також будуть використовуватись під час проведення процедур підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб, спрямованих на забезпечення установ (закладів) соціальної сфери кваліфікованими кадрами з урахуванням вимог роботодавців та у сфері управління персоналом з надання соціальної допомоги та соціального захисту населення, у тому числі його сертифікації та атестації.

Впровадження результатів НДР дасть змогу затвердити та впровадити професійні стандарти для професій соціальної сфери, необхідні для розвитку системи кваліфікацій та сфери соціального захисту населення в Україні, які будуть використовуватись під час розроблення стандартів освіти, проведення процедур підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб та у сфері управління персоналом з надання соціальної допомоги та соціального захисту населення, у тому числі його атестації. Це дозволить створити сприятливі умови для посилення мотивації працівників соціальної

сфери до підвищення власного професійного рівня, підвищення їх конкурентоспроможності, професійної та соціальної мобільності, підвищення якості професійного навчання працівників соціальної сфери.

## **2. НДР „Розроблення проекту рекомендацій щодо нормування праці за видами економічної діяльності в сучасних умовах виробництва (надання послуг)”**

Мета дослідження – розроблення нової редакції рекомендацій щодо нормування праці за видами економічної діяльності, а також вирішення супутніх проблемних питань щодо ефективної діяльності нормативно-правової бази з нормування праці.

У процесі виконання роботи було: опрацьовано діючі документи щодо нормування праці й узагальнено результати вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень стосовно методичних підходів з нормування праці; обґрунтовано доцільність імплементації тих вимог сучасної економіки, які б сприяли належній ефективній дієвості рекомендацій щодо нормування праці за видами економічної діяльності; розроблено нові підходи щодо формування системи нормування праці на підприємстві для підвищення продуктивності виробництва, зниження трудомісткості продукції та розширення сфери нормування праці на всі категорії працюючих.

У результаті розроблено проект нової редакції рекомендацій щодо нормування праці за видами економічної діяльності, в якому значну увагу приділено розробленню якісних норм праці, їх гуманізації та соціального захисту працюючих, з підвищенням ролі соціального діалогу між роботодавцями та працівниками.

Результати дослідження можуть бути використані суб'єктами господарювання щодо більш ефективного застосування нормування праці та осучаснення продуктивності праці.

Впровадження результатів НДР дасть змогу перейти на новий рівень застосування нормування праці суб'єктами господарювання, сприятиме більш якісній організації та управлінню виробництвом, об'єктивному визначенню розмірів трудових внесків працівників у загальний результат діяльності підприємств щодо підвищення їх ефективності.

## **3. НДР „Розроблення методичних рекомендацій щодо оцінювання ділових якостей працівників та визначення показників стимулювання праці з метою індивідуалізації оплати праці”**

Мета дослідження – розроблення Методичних рекомендацій щодо оцінювання ділових якостей працівників та визначення показників стимулювання праці з метою індивідуалізації оплати праці для використання підприємствами, установами та організаціями.

У процесі виконання роботи було: досліджено теоретичні основи індивідуалізації оплати праці, зокрема, в цьому контексті розглянуті основні теорії мотивації праці і сучасні тенденції формування зарубіжних систем мотивації праці; проаналізовано сучасні методи оцінювання ділових якостей

працівників, а також досвід щодо їх застосування у найбільш економічно розвинених країнах Європи, а також у США і Японії; проаналізовано сучасний стан організації оплати праці та визначено причини кризи системи мотивації праці в Україні, розроблено пропозиції щодо вирішення проблеми мотивації праці на вітчизняних підприємствах, зокрема визначено шляхи удосконалення вітчизняного законодавства щодо формування сучасних мотиваційних систем на українських підприємствах шляхом впровадження політики індивідуалізації матеріального стимулювання працівників, що сприятиме створенню справедливих умов оплати праці найманих працівників, належному захисту їх інтересів, а також збалансуванню інтересів роботодавців та найманих працівників.

У результаті підготовлено проект Методичних рекомендацій щодо оцінювання ділових якостей працівників та визначення показників стимулювання праці з метою індивідуалізації оплати праці для використання підприємствами, установами та організаціями під час оцінювання ділових якостей працівника. Проектом Методичних рекомендацій пропонуються: завдання і ключові показники стимулювання праці найманих працівників, визначені за методом КРІ (*Ключовий показник ефективності* від англ. Key Performance Indicators); порядок розрахунку показників стимулювання та приклади обчислення за ними заробітної плати і премії, надання соціальних пакетів; поетапний алгоритм дій при проведенні оцінювання, а також моніторингу стану виконання завдань і досягнення ключових показників індивідуальної оцінки ділових якостей працівників.

Результати дослідження можуть бути використані Міністерством соціальної політики України при підготовці проекту наказу щодо затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінювання ділових якостей працівників та визначення показників стимулювання праці з метою індивідуалізації оплати праці для використання підприємствами, установами та організаціями.

Впровадження результатів НДР сприятиме підвищенню мотивації до високопродуктивної праці окремих працівників; якісному добору кадрів; зниженню плинності висококваліфікованих кадрів; справедливій диференціації оплати праці.

#### **4. НДР „Адаптація Національної системи класифікації професій (занять) до Міжнародної стандартної класифікації занять (ISCO-08). I етап Оцінювання відповідності чинного Національного класифікатора України ДК 003 „Класифікатор професій” до Міжнародної стандартної класифікації занять (ISCO-08)”**

Мета дослідження – проведення комплексу робіт з адаптації національної системи класифікації професій до ISCO-08.

У процесі виконання роботи було: проаналізовано чинну систему професійної класифікації в Україні; визначено методологічну основу розроблення національної класифікації професій відповідно до ISCO-08; обґрунтовано необхідність приведення чинного класифікатора професій до норм ISCO-08; надіслано всім зацікавленим сторонам переліки назв професій

відповідно до вимог ISCO-08 з метою скасування застарілих і зміни чинних назв професій; співставлено зміст чинного класифікатора професій з ISCO-08.

У результаті розроблено порядок та підходи щодо співставлення змісту чинного класифікатора професій з ISCO-08; сформовано перехідні таблиці, які дозволять забезпечити відповідність національної системи професійної класифікації до вимог Міжнародної стандартної класифікації занять (ISCO-08) та слугуватимуть основою для розроблення проекту нової редакції Національного класифікатора України ДК 003 «Класифікатор професій (занять)». Запропоновано: при кодуванні професій та професійних угруповань, відсутніх в ISCO-08, використовувати додаткове маркування „UA” для врахування національної специфіки чинного класифікатора професій; ініціювати процедуру внесення до чинного класифікатора професій окремих професій, які наявні в ISCO-08 і де-факто використовуються в Україні, але відсутні у чинному класифікаторі професій (наприклад, 7234 Mechanic, bicycle – механік з ремонту велосипедів, 5244 Salesperson, telemarketing – продавець контактного центру (телемаркетинг) та ін.).

Результати дослідження будуть використані в практичній діяльності всіма зацікавленими сторонами, що застосовують Національний класифікатор України ДК 003 «Класифікатор професій».

Впровадження результатів НДР дасть змогу забезпечити відповідність національної системи професійної класифікації до вимог Міжнародної стандартної класифікації занять (ISCO-08).

## **5. НДР „Розроблення чергової зміни до Національного класифікатора України ДК 003 „Класифікатор професій”**

Мета дослідження – підготовка проекту чергової зміни до Національного класифікатора України ДК 003 „Класифікатор професій”.

У процесі виконання роботи було: проаналізовано актуальність змісту Національного класифікатора України ДК 003 „Класифікатор професій”; проаналізовано звернення підприємств, установ та організацій України та надано їм науково-методичну підтримку щодо внесення змін та доповнень до Національного класифікатора України ДК 003 „Класифікатор професій”; забезпечено підтримку діалогу із соціальними партнерами в галузевому розрізі щодо актуалізації окремих угруповань та професій; систематизовано отриману інформацію згідно вимог ведення Національного класифікатора України ДК 003 „Класифікатор професій”.

У результаті дослідження визначено: увесь спектр як професійних угруповань, так і окремих професійних назв робіт за директивами „Скасувати”, „Змінити”, „Унести”, які виявилися актуальними у наступних сферах: сфери державної влади та місцевого самоврядування, юстиції, культури, охорони здоров'я, спеціальних хімічних виробництв, вугільної галузі, професійних спілок, громадської діяльності. Запропоновано проект чергової зміни до Національного класифікатора України ДК 003 „Класифікатор професій”, який може бути застосований всіма зацікавленими сторонами, передусім таких видів економічної діяльності: мистецтво, охорона здоров'я та надання соціальної

допомоги, діяльність у сфері права, державне управління загального характеру, соціально-економічне управління, виробництво хімічних речовин та іншої хімічної продукції, добувна промисловість і розроблення кар'єрів, діяльність громадянських організацій, державне управління.

Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності всіма зацікавленими сторонами, що застосовують Національний класифікатор України ДК 003 „Класифікатор професій”.

Впровадження результатів НДР дасть змогу забезпечити оновлення та актуалізацію Національного класифікатора України ДК 003 „Класифікатор професій”.

## **6. НДР „Наукове обґрунтування необхідності зміни підходів до визначення та застосування прожиткового мінімуму при встановленні державних соціальних гарантій в умовах проведення реформ”**

Мета дослідження – розроблення пропозицій щодо зміни методів розрахунку прожиткового мінімуму та його застосування при встановленні державних соціальних гарантій.

У процесі виконання роботи було проаналізовано: міжнародну практику встановлення та використання прожиткового мінімуму; умови забезпечення соціальних стандартів та гарантій в країнах Європейського Союзу; сучасний стан та проблеми щодо встановлення та застосування прожиткового мінімуму в Україні. Було визначено методологію розрахунку прожиткового мінімуму; дано оцінку ролі прожиткового мінімуму при визначенні основних державних соціальних гарантій в Україні; підготовлено пропозиції щодо зміни методів розрахунку прожиткового мінімуму та його застосування при встановленні державних соціальних гарантій в умовах проведення реформ.

У результаті дослідження запропоновано комплексний методологічний підхід та поетапний перехід до більш прогресивної методології визначення прожиткового мінімуму шляхом: законодавчого врегулювання та тимчасового застосування ресурсного методу, як методу обмежених можливостей; впровадження у перспективі найбільш прийняттого варіанту для України нормативно-структурного методу з поступовим приведенням структури прожиткового мінімуму до оптимальних показників; застосування різних рівнів соціальних стандартів при встановленні основних державних соціальних гарантій.

Результати дослідження можуть бути використані при розробленні законопроекту про внесення змін до Закону України „Про прожитковий мінімум” та Закону України „Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”, а також при удосконаленні інших законодавчих та нормативно-правових актів стосовно встановлення та застосування державних соціальних стандартів та гарантій.

Впровадження результатів НДР дозволить на підставі використання якісно нових методологічних підходів до формування та застосування державних соціальних гарантій розв'язати питання забезпечення соціальних зобов'язань держави та активніше впливати на соціальний захист населення, регулювати і

оцінювати рівень добробуту населення, раціонально використовувати фінансові ресурси країни та привести українське законодавство у відповідність до міжнародних вимог.

### **7. НДР „Наукове обґрунтування пропозицій до проекту плану заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії подолання бідності на основі результатів моніторингу та оцінювання ефективності її реалізації в умовах проведення реформ”**

Мета дослідження – розроблення пропозицій до проекту плану заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії подолання бідності, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03. 2016 №161, та їх наукове обґрунтування.

У процесі виконання роботи було: визначено переваги та недоліки нової Методики комплексної оцінки бідності в Україні; проаналізовано основні показники соціально-економічного розвитку нашої держави; надано оцінку ситуації з бідністю серед різних типів домогосподарств, соціально-демографічних груп населення, за місцем проживання та на регіональному рівні; проаналізовано та оцінено стан виконання показників моніторингу ефективності реалізації Стратегії подолання бідності.

У результаті дослідження розроблено: пропозиції щодо подальшого розв’язання проблеми бідності в Україні, а саме: розширення сфери застосування праці, стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць та продуктивної зайнятості, активізація поведінки населення на ринку праці, формування ефективної структурної і регіональної політики зайнятості; проведення ефективної політики підвищення доходів населення та ролі гідної праці; подальше проведення пенсійної реформи; створення ефективної системи підтримки найбільш вразливих верств населення; упорядкування деформацій розподілу доходів населення та зниження соціальної нерівності. На цій підставі розроблено та обґрунтовано пропозиції до проекту плану заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії подолання бідності, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 №161.

Результати дослідження можуть бути використані Міністерством соціальної політики України та іншими центральними органами виконавчої влади при реалізації завдань Стратегії подолання бідності, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 №161, зокрема, при підготовці проекту плану заходів з реалізації Стратегії подолання бідності на 2019 рік, а також при здійсненні економічних реформ та при удосконаленні інших законодавчих та нормативно-правових актів стосовно вирішення проблем в соціальній та економічній сферах.

Впровадження результатів НДР сприятиме більш ефективному виконанню основних завдань і заходів Стратегії подолання бідності, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03 2016 №161, а також досягненню очікуваних результатів її реалізації та основної мети щодо поетапного зниження в Україні масштабу бідності та соціального відчуження, запровадження нових механізмів запобігання бідності.

## **8. НДР „Дослідження проблем і перспектив у сфері гідної праці на основі результатів оцінювання показників за методологією МОП та аналізу стану реалізації Програми гідної праці МОП для України на 2016-2019 роки”**

Мета дослідження – проведення моніторингу та оцінювання показників гідної праці за 2007–2017 роки в Україні за рекомендаціями МОП та Програми гідної праці на 2016–2019 роки та підготовка пропозицій щодо вирішення проблемних питань у сфері гідної праці.

У процесі виконання роботи було: оцінено стан реалізації Програми гідної праці МОП для України на 2016–2019 роки відповідно до визначених пріоритетних напрямів співпраці та досліджено проблеми і перспективи у сфері гідної праці, зокрема реалізація проектів, програм, планів та розроблення методик на усіх рівнях державного управління; здійснено моніторинг та оцінено економічні показники, статистичні дані, у тому числі за введеними додатковими показниками, а також правові індикатори гідної праці в Україні за елементами вимірювання, визначеними методологією МОП, щодо забезпечення гідної праці в Україні; здійснено комплексний аналіз законодавства; визначено проблемні питання у сфері гідної праці та пропозиції щодо шляхів їх вирішення згідно з Програмою гідної праці МОП для України на 2016–2019 роки, яка реалізується за пріоритетними напрямками.

У результаті дослідження систематизовано існуючі проблеми запровадження гідної праці на період виконання Програми гідної праці МОП для України на 2016–2019 роки і розроблено пропозиції щодо їх вирішення, а саме: забезпечити розвиток і стабільну діяльність підприємств; створити нові робочі місця; сприяти збільшенню обсягів інвестиційних вкладень у розвиток підприємництва; посилити відповідальність керівників підприємств за ведення тіньової діяльності; зацікавити підприємців до навчання та перекваліфікації працівників; узгодити держзамовлення на підготовку спеціалістів та реальний попит на робочу силу; забезпечити державну підтримку професійної орієнтації молоді; залучити молодь на ринок праці; проводити спеціальні ярмарки праці для закладів освіти з метою працевлаштування випускників; здійснювати перепідготовку осіб, які втратили роботу; поширювати позитивний досвід колишніх безробітних у працевлаштуванні чи заснуванні власної справи; підтримувати нетрадиційну зайнятість; сприяти розвитку інклюзивного сегменту ринку праці; здійснювати державний захист інтелектуального потенціалу суспільства; посилити координацію міжнародної діяльності в частині інформаційного обміну з питань зайнятості; активізувати роботу Державної служби зайнятості щодо видачі сертифікатів на перепідготовку безробітних; покращити координацію ДСЗ з роботодавцями щодо працевлаштування безробітних та надання актуальної інформації стосовно вакансій; сприяти працевлаштуванню та трудовій адаптації внутрішньо переміщених осіб внаслідок політичного та воєнного конфлікту на сході країни; підвищити заробітну плату в Україні як необхідну передумову зростання ВВП і подолання дефіциту робочої сили, та законодавчо перейти до моделі дорогої робочої сили для працівників усіх рівнів; забезпечити роботодавцями конкурентну заробітну



плату; сприяти підприємствам у застосуванні гнучких форм організації та оплати праці; унормувати справедливий розподіл доходу від виробництва між заробітною платою і прибутком, між трудовими доходами й доходами від капіталу; підвищити частку оплати праці у структурі операційних витрат на виробництві (на сьогодні становить 4-6%) до рівня західноєвропейських країн (20-30%); створити умови для зменшення навантаження на фонд оплати праці для роботодавців шляхом реформування податкового законодавства; посилити державний контроль за податковою дисципліною та застосувати нові підходи щодо виявлення порушень платниками податків; скоротити частку тіньової зарплати та неформальної зайнятості шляхом посилення відповідальності за нелегальну зайнятість і виплату заробітної плати без сплати податку з доходів фізичних осіб та внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; посилити контроль за звітністю роботодавців з метою виявлення прихованих доходів та виплати заробітної плати у неналежному обсязі; внести зміни до законодавства про працю щодо гарантування працівникам індексації заробітної плати в разі зростання цін; запровадити нову методологію розрахунку прожиткового мінімуму з урахуванням сімейного навантаження, обсягів і темпів зростання ВВП на душу населення, розподілу доходів серед економічно активного населення, індексу зростання споживчих цін, зайнятості населення тощо; розраховувати розмір мінімальної заробітної плати з урахуванням показників встановленого прожиткового мінімуму та існуючого рівня середньої заробітної плати.

Результати дослідження можуть бути використані у процесі подальшого удосконалення державного управління системою соціально-трудових відносин, насамперед у частині приведення до європейських норм законодавства з питань політики соціально-трудових відносин. Впровадження результатів НДР сприятиме вирішенню проблемних питань у сфері гідної праці.

## **9. НДР „Розроблення пропозицій щодо затвердження стандартів безпеки та благополуччя дитини: формування та запровадження міждержавних, державних, міжгалузевих, галузевих стандартів безпеки та благополуччя дитини; визначення на законодавчому рівні мінімальних стандартів безпеки та благополуччя дитини та цільових індикаторів національної політики у сфері прав дитини”**

Мета дослідження – розроблення науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо формування та запровадження стандартів безпеки та благополуччя дитини в Україні на різних рівнях та визначення відповідних цільових індикаторів національної політики у сфері прав дитини.

У процесі виконання роботи було: проаналізовано міжнародний досвід щодо визначення базових понять у сфері безпеки та благополуччя дитини та щодо розроблення та впровадження стандартів безпеки та благополуччя дитини в економічно розвинутих країнах; проаналізовано національні параметри вимірювання стандартів безпеки і благополуччя дитини в Україні, які включають: перелік напрямів (сфер), за якими необхідно визначати стандарти (а саме: 1 «Здоров'я»; 2 «Матеріальне благополуччя»; 2 «Освіта»; 3 «Сімейне

середовище та соціальна участь»; 4 «Ризики та безпека»), та які розподілені за державним / міждержавним та галузевим / міжгалузевим рівнями управління; здійснено огляд характеристик та показників вимірювання стандарту за кожним напрямом; досліджено взаємозв'язок визначених напрямів (сфер) безпеки та благополуччя дитини із правами дитини, що охоплюють усі ключові права, передбачені Законом України «Про охорону дитинства» та Конвенцією ООН про права дитини.

У результаті дослідження: розроблено глосарій основних термінів у сфері безпеки та благополуччя дитини для України, зокрема запропоновано визначення благополуччя дитини і безпеки дитини; визначено національні параметри та перелік показників щодо вимірювання стандартів безпеки та благополуччя дитини в Україні, а також розроблено рекомендації щодо формування та запровадження міждержавних, державних, міжгалузевих, галузевих стандартів безпеки та благополуччя дитини з урахуванням діючих норм національного законодавства та використанням успішного європейського та світового досвіду; обґрунтовано підходи до визначення мінімальних стандартів безпеки та благополуччя дитини та цільових індикаторів національної політики у сфері прав дитини, а також розроблено пропозиції до проекту міжвідомчого нормативно-правового акту щодо затвердження мінімальних стандартів безпеки та благополуччя дитини та цільових індикаторів національної політики у сфері прав дитини, зокрема запропоновано проекти для визначення 15 стандартів безпеки та благополуччя дитини, які пов'язані з усіма ключовими правами дитини, що закріплені національним законодавством; стандарти структуровано за п'ятьма напрямками (сферами) життєдіяльності дитини: здоров'я, матеріальне благополуччя, освіта, сімейне середовище та соціальна участь, ризики та безпека, а також до них включено визначені цільові індикатори (показники вимірювання) за кожним напрямом, які дозволяють кількісно та якісно оцінити рівень забезпеченості стандартів.

Результати дослідження можуть бути використані при створенні майбутнього Державного стандарту безпеки дитини в Україні, а також удосконаленні законодавства з питань захисту прав дитини у контексті Європейської інтеграції.

Впровадження результатів НДР сприятиме гармонізації та адаптації національних законодавчих норм у сфері захисту прав дитини до міжнародних норм щодо визначення стандартів безпеки та благополуччя дитини; покращенню існуючої системи захисту прав та інтересів дитини в Україні; удосконаленню процесу планування державної політики у сфері захисту прав дитини для забезпечення її найкращих інтересів.

#### **10. НДР „Дослідження впливу положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» на солідарну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та напрацювання можливих шляхів її удосконалення”**

Мета дослідження – аналіз впливу положень Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій”

на солідарну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та напрацювання можливих шляхів її удосконалення.

У процесі виконання роботи було: проаналізовано зарубіжний досвід реформування (удосконалення) пенсійних систем країн Європейського Союзу та напрацьовано пропозиції щодо його можливого застосування в Україні; здійснено актуалізовану оцінку рівня пенсійного забезпечення громадян та фінансового стану вітчизняної солідарної пенсійної системи; розроблено методологічні підходи щодо дослідження (оцінювання) впливу пенсійної реформи на розміри пенсійних виплат та обсяги надходжень до солідарної пенсійної системи; удосконалено методика прогнозування чисельності нових пенсіонерів з урахуванням набутого ними стажу, здійснено актуарні розрахунки чисельності пенсіонерів на середньо- та довгострокову перспективу за умов запровадження ініційованих в рамках пенсійної реформи законодавчих змін; здійснено актуарні розрахунки розмірів пенсійних виплат та надходжень до Пенсійного фонду, досліджено вплив положень Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій” на фінансовий стан солідарної пенсійної системи на середньо- та довгострокову перспективу; напрацьовано пропозиції щодо можливих шляхів подальшого удосконалення солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в умовах набуття чинності Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій”.

У результаті дослідження розроблено методика прогнозування чисельності нових пенсіонерів з урахуванням набутого ними стажу, за умов запровадження ініційованих в рамках пенсійної реформи законодавчих змін. На її основі визначено на коротко- середньо- та довгостроковий періоди такі прогнозно-розрахункові показники: обсяги власних надходжень до солідарної пенсійної системи; розміри пенсій з солідарної пенсійної системи; чисельність пенсіонерів; рівень соціального захисту пенсіонерів (співвідношення середньої пенсії і поточної заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески); обсяги видатків на виплату пенсій; обсяги необхідних коштів зведеного бюджету для виплати пенсій з урахуванням ініційованих змін. Надано пропозиції щодо можливих шляхів подальшого удосконалення солідарної пенсійної системи в умовах набуття чинності Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій”.

Результати дослідження та надані пропозиції можуть бути використані Міністерством соціальної політики України для внесення змін у законодавчі та нормативні акти з метою подальшого удосконалення солідарної пенсійної системи і стабілізації її фінансового стану. Результати досліджень знайшли відображення у Рекомендаціях учасників слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення від 19 вересня 2018 року на тему: „Соціальний захист людей похилого віку” та у Рекомендаціях учасників слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення від 21 листопада 2018 року на тему: „Результати пенсійної реформи”.

Впровадження результатів НДР сприятиме підвищенню ефективності забезпечення фінансової стабільності страхової пенсійної системи, а також дає можливість оцінити вплив положень Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій” на розміри пенсій, обсяги страхових надходжень, чисельність пенсіонерів та потребу коштів бюджету для недопущення зубожіння пенсіонерів в умовах проведення економічних реформ.

### **11. НДР „Аналіз та оцінювання можливості зміни порядку визначення розміру пенсії за віком і запровадження двоскладової формули обчислення пенсії”**

Мета дослідження – оцінка можливості зміни порядку визначення розміру пенсії за віком і запровадження двоскладової формули обчислення пенсії та напрацювання можливих змін у формулі обчислення пенсії.

У процесі виконання роботи на основі нових методичних підходів, які ґрунтуються на положеннях Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій” від 03.10.2017 № 2148-VIII, Закону України „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень в 2016 році” від 24.12.2015 №909-VIII, проекту Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” щодо скасування однієї з форм пенсійної несправедливості та обчислення пенсії за двоскладовою формулою” від 25.05.2017 №6508, прийнятих нормативно-правових актів було проаналізовано: зарубіжний досвід щодо зміни алгоритмів нарахування пенсій при реформуванні пенсійних систем; чинну формулу обчислення пенсії; вплив оптимізації коефіцієнтів заробітку на розміри пенсійних виплат; можливості зміни порядку визначення розміру пенсії за віком і запровадження двоскладової формули обчислення пенсії з урахуванням досвіду європейських та інших країн. Здійснено розрахунки розмірів пенсійних виплат за чинною та двоскладовою формулами обчислення пенсії; визначено потребу коштів солідарної пенсійної системи на впровадження двоскладової формули обчислення пенсії.

У результаті дослідження за варіантами розрахунків визначено: на коротко- середньо- та довгостроковий періоди такі прогнозно-розрахункові показники: обсяги власних надходжень до солідарної пенсійної системи; розміри пенсій з солідарної пенсійної системи; чисельність пенсіонерів; рівень соціального захисту пенсіонерів (співвідношення середньої пенсії і поточної заробітної плати, з якої сплачуються страхові внески); обсяги видатків на виплату пенсій; обсяги необхідних коштів для виплати пенсій з урахуванням ініційованих змін. Напрацьовано: методологічні підходи щодо розрахунку пенсії із застосування двоскладової формули обчислення пенсії; пропозиції щодо можливих змін у формулі обчислення пенсії, а також щодо внесення подальших змін у сфері пенсійного законодавства.

Результати НДР, зокрема виконані актуарні розрахунки на середньо- та довгострокову перспективу, дають можливість Міністерству соціальної

політики України оцінити вплив можливих законодавчих змін, обумовлених запровадженням двоскладової формули обчислення пенсії, на розміри пенсійних виплат та визначити обсяги додаткових коштів на фінансування пенсій.

Впровадження результатів НДР дозволить підвищити рівень соціального захисту пенсіонерів в умовах проведення економічних реформ та сприятиме фінансовій стабільності страхової пенсійної системи.

## **12. НДР „Актuarне оцінювання перспектив запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування”**

Мета дослідження - актуарне оцінювання перспектив запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування (у т.ч. накопичувальних професійних пенсійних програм).

У процесі виконання роботи було: напрацьовано методологічні підходи до здійснення комплексних актуарних досліджень перспектив запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування в Україні; визначено: обсяг існуючого фінансового навантаження на ПФУ сплатою дострокових пенсійних виплат за віком на пільгових умовах окремим категоріям наявних пенсіонерів, які були зайняті на роботах із особливими умовами праці; обсяг накопичень на індивідуальних пенсійних рахунках та відносний рівень соціального захисту потенційних учасників накопичувальної складової системи ЗДПС за статевою ознакою у відповідності до розподілу за віковими когортами у рік запровадження зазначеної системи; сукупні коефіцієнти заміщення пенсійних виплат із системи ЗДПС (солідарна та накопичувальна складові) у рік призначення (по досягненні загальностановленого пенсійного віку) відповідно до розподілу за віковими когортами учасників НС; відносний рівень соціального захисту потенційних учасників ППС, які зайняті на роботах із особливими умовами праці за Списком №1 та Списком №2, за статевою ознакою відповідно до розподілу за двома віковими когортами у рік запровадження зазначеної системи: за умови наявності мінімально можливої тривалості професійного стажу із одночасною максимально можливою тривалістю відповідних періодів отримання професійних пенсійних виплат та відповідно до розподілу за подовженою тривалістю професійного стажу; тривалість професійного стажу потенційних учасників ППС, які зайняті на роботах із особливими умовами праці за Списком №1 та Списком №2, наявність якого дозволить отримувати професійні пенсійні виплати на рівні, співставному з існуючим; обсяг накопичень на індивідуальних пенсійних рахунках та коефіцієнти заміщення учасників ППС, зайнятих на роботах із особливими умовами праці за Списком №1 та Списком №2, за умови наявності мінімального професійного стажу відповідно до розподілу за двома варіантами встановлення ставки інвестиційної дохідності; чисельність платників страхових внесків до накопичувальної складової системи ЗДПС відповідно до розподілу за характером участі (обов'язкова та добровільна участь); щорічний обсяг страхових надходжень на користь потенційних учасників накопичувальної складової системи ЗДПС та інвестиційний потенціал зазначеної системи відповідно до розподілу за характером участі; інвестиційний ресурс накопичувальної складової системи ЗДПС, сформований за рахунок

страхових внесків на користь застрахованих осіб, участь яких є обов'язковою; чисельність потенційних учасників ППС відповідно до розподілу за двома категоріями НППП (перша категорія – Список №1, друга категорія – Список №2 та інші); щорічний обсяг страхових надходжень за рахунок обов'язкових професійних пенсійних внесків, інвестиційний потенціал та інвестиційний ресурс ППС за професійною ознакою у відповідності до розподілу за двома категоріями НППП; основні кількісні показники очікуваних фінансових змін за умови заміни існуючої системи відшкодування дострокових пенсійних виплат за віком на пільгових умовах застрахованим особам, які зайняті на роботах із особливими умовами праці, сплатою з боку роботодавців підвищеної ставки ЄСВ.

У результаті дослідження розроблено обґрунтовану систему актуарних припущень щодо перспектив запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування (у т.ч. НППП), зокрема надано актуарні оцінки: очікуваного рівня соціального захисту учасників накопичувальної складової системи ЗДПС протягом періоду дожиття; очікуваного рівня соціального захисту учасників ППС протягом дострокового періоду за статевою та професійною ознаками відповідно до розподілу за категоріями НППП; впливу заміни існуючої системи відшкодування дострокових пенсійних виплат за віком на пільгових умовах застрахованим особам, які зайняті на роботах із особливими умовами праці, сплатою підвищеної ставки ЄСВ із одночасним запровадженням ППС; інвестиційного ресурсу накопичувальної системи пенсійного страхування (у т.ч. НППП). Розроблено та апробовано додаткову агреговану актуарну модель, використання якої дозволило дослідити сукупність взаємозв'язків між основними показниковими параметрами накопичувальної складової системи ЗДПС. Надано пропозиції щодо удосконалення умов та порядку участі застрахованих осіб у накопичувальній складовій системі ЗДПС та ППС.

Отримані результати та надані пропозиції можуть бути використані у процесі подальшого удосконалення перспективного законодавства щодо запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування в Україні, зокрема, у процесі доопрацювання та удосконалення проекту Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування” від 10.07.2017 № 6677 та проекту Закону України „Про внесення змін до деяких законів України щодо накопичувальної професійної пенсійної програми”.

Впровадження результатів НДР сприятиме вчасному та ефективному запровадженню накопичувальної системи пенсійного страхування (другий рівень) та результативній зміні джерел фінансування існуючої системи дострокових пенсійних виплат окремим категоріям застрахованих осіб, які зайняті на роботах із особливими умовами праці, шляхом запровадження ППС. Напрацьовані рекомендації сприятимуть удосконаленню умов та порядку участі застрахованих осіб у накопичувальній системі пенсійного страхування (у т.ч. накопичувальних професійних пенсійних програмах), забезпеченню фінансової збалансованості та платоспроможності системи на довгострокову перспективу, а

також створенню у майбутньому додаткового внутрішнього джерела національних інвестицій, що сприятиме ефективному функціонуванню системи у довгостроковій перспективі.

**13. НДР „Обґрунтування обсягу фінансування соціальної допомоги у 2019-2021 роках в умовах реформування системи державної соціальної підтримки населення в частині надання: субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг і субсидій на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу; державної допомоги сім'ям з дітьми, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю з дитинства і дітям з інвалідністю, тимчасової державної допомоги дітям і допомоги по догляду за особами з інвалідністю I та II груп внаслідок психічного розладу”**

Мета дослідження - наукове обґрунтування обсягів видатків проекту Державного бюджету України на 2019 рік та прогнозу Державного бюджету України на 2020 рік та на 2021 рік на надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива; державної допомоги сім'ям з дітьми, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю з дитинства і дітям з інвалідністю, тимчасової державної допомоги дітям та допомоги по догляду за особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу (за різними варіантами та сценаріями щодо рівнів соціальних гарантій та умов надання).

У процесі виконання роботи було: зібрано, накопичено та опрацьовано бази даних, отриманих від структурних підрозділів з питань соціального захисту населення пілотних районів; проаналізовано основні показники Програми житлових субсидій; оцінено участь окремих категорій домогосподарств в Програмі; проаналізовано тенденції і характер змін, що відбулися у соціально-демографічному складі учасників Програми, стані та структурі їх доходів; оцінено ефективність Програми виходячи з диференціації домогосподарств за рівнем доходів в розрізі різних категорій домогосподарств отримувачів; напрацьовано методичні підходи до розрахунку потреби в коштах на надання житлових субсидій, державної допомоги сім'ям з дітьми, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства і дітям з інвалідністю, тимчасової державної допомоги дітям та допомоги по догляду за особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу; визначено основні досягнення та виклики діючої системи надання житлових субсидій населенню, державної допомоги та наведено можливі шляхи її удосконалення та розвитку.

У результаті дослідження: актуалізовано відносно чинного законодавства прогнозні моделі розрахунку потреби у коштах на 2019–2021 рр. на надання тих видів допомоги, які є об'єктом дослідження; актуалізовано програмні засоби обробки даних про житлові субсидії на базі переглянутого переліку пілотних районів з програмним комплексом „Житлові субсидії” та змін порядку надання житлових субсидій; оновлено інформаційно-аналітичну базу для здійснення

прогнозних розрахунків потреби в коштах на 2019-2021 рр. на надання субсидій на ЖКП та субсидій на СГТП відповідно до щомісячної статистичної інформації про надання населенню субсидій та даних поточного моніторингу баз даних пілотних районів; допомоги малозабезпеченим сім'ям, допомоги сім'ям з дітьми, допомоги особам з інвалідністю з дитинства і дітям з інвалідністю, тимчасової допомоги дітям та допомоги по догляду за особами з інвалідністю І чи II групи внаслідок психічного розладу відповідно до статистичної та відомчої оперативної звітності про стан надання державної допомоги; матеріалів вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України тощо; розраховано потребу у бюджетних коштах на надання житлових субсидій з врахуванням зміни у поточному році законодавства щодо порядку їх надання та за переглянутими нормами та нормативами споживання послуг, а також за різними рівнями цін та тарифів на житлові-комунальні послуги у прогнозованому періоді; розраховано потребу в коштах для виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям відповідно до Закону України „Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям” на 2019 рік та здійснено прогноз кількості отримувачів допомоги з малозабезпеченості відповідно до двох варіантів розміру прожиткового мінімуму для основних і соціально-демографічних груп населення та рівня його забезпечення; розраховано прогнозний обсяг фінансування у 2019 році державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю згідно із проектом Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю” від 01.10.2018 №9145; розраховано потребу в коштах у 2019 році на надання допомоги при народженні дитини відповідно до проекту постанови Верховної Ради від 23.10.2018 № 9233 „Про звернення Верховної Ради України до Кабінету Міністрів України щодо відновлення виплати допомоги при народженні дитини в розмірах кратних 30, 60 і 120 прожиткових мінімумів, які виплачувалися до 30 червня 2014 року” та законопроекту „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту суспільної моралі та традиційних сімейних цінностей” від 09.10.2018 № 9183; розраховано потребу в коштах на 2019 рік на надання тимчасової допомоги на дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, у разі запровадження його мінімального (гарантованого) розміру на рівні не менше, ніж 50 відсотків прожиткового мінімуму для дітей відповідного віку відповідно до законопроекту „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту суспільної моралі та традиційних сімейних цінностей” від 09.10.2018 № 9183.

Запропоновано: вдосконалити порядок надання житлових субсидій для забезпечення адресності та соціальної справедливості у підтримці спроможності громадян оплачувати спожиті ЖКП, виключення можливих проявів патерналізму серед населення, а також враховуючи практику надання аналогічної допомоги громадянам окремих країн ЄС (наприклад, Румунії та Болгарії); вдосконалити, насамперед, на основі відокремлення права на одержання житлової субсидії виходячи із сукупних доходів домогосподарств та розрахованого обов'язкового платежу за послуги від умов реалізації цього права



у разі нижчих або вищих фактичних витрат на ЖКП, розрахованих за соціальними нормами і нормативами. Вартість послуг за соціальними нормами та нормативами споживання рекомендовано розглядати як обмеження у визначенні права на субсидію та її розмір, а не як обов'язкову для споживання або відшкодування державою. Виплату житлових субсидій здійснювати в межах їх розміру, обчисленому за соціальними нормативами та нормами користування, і при цьому – за фактичне споживання та з встановленням обов'язкової для сплати частки фактичних витрат по кожному виду спожитих послуг; брати до уваги більш широкий спектр матеріального стану домогосподарств з використанням даних з державних електронних інформаційних ресурсів для визначення права на житлову субсидію; переглянути види ЖКП, частка витрат на які відшкодовується домогосподарствам з Державного бюджету для посилення захисту споживачів ЖКП у більш витратний опалювальний період та для виключення можливого розпорошення бюджетних коштів для здійснення виплат невразливим споживачам; відновити порядок визначення розміру допомоги при народженні дитини залежно від черговості народження та від розміру прожиткового мінімуму на дитину віком до 6 років на момент народження немовля для створення сприятливих додаткових умов для підвищення народжуваності в умовах повільного економічного розвитку, а також для підтримки купівельної спроможності сімей з дітьми у разі зростання цін на основні товари за їх доглядом; методичні підходи до розрахунку потреби в коштах на надання житлових субсидій, державної допомоги сім'ям з дітьми, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства і дітям з інвалідністю, тимчасової державної допомоги дітям та допомоги по догляду за особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу; прогностичні розрахунки обсягів потреби в коштах у 2019-2021 рр. на надання субсидій для відшкодування витрат населенню з оплати житлово-комунальних послуг та субсидій на придбання твердого та рідкого пічного палива і скрапленого газу, державної допомоги сім'ям з дітьми, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю з дитинства і дітям з інвалідністю, тимчасової державної допомоги дітям і допомоги по догляду за особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу (за різними варіантами та сценаріями щодо рівнів соціальних гарантій та умов надання).

Результати дослідження будуть використані Міністерством соціальної політики при підготовці проекту Державного бюджету України на 2019 рік та прогнозу Державного бюджету України на 2020-2021 роки в частині надання субсидій (для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу) і державної соціальної допомоги. Впровадження результатів НДР сприятиме підвищенню ефективності соціального захисту громадян та забезпечить більш раціональне використання фінансових і матеріальних ресурсів держави.

#### **14. НДР „Оновлення чинних нормативів чисельності працівників санаторно-курортних закладів, які належать до сфери управління Мінсоцполітики, та їх наукове обґрунтування”**

Мета дослідження - розроблення науково-обґрунтованих норм часу та чисельності працівників санаторно-курортних закладів, які належать до сфери управління Мінсоцполітики та їх наукове обґрунтування.

У процесі виконання роботи було обґрунтовано необхідність внесення певних змін і доповнень до назв професій, кваліфікаційних вимог до працівників, уніфікації певних видів робіт для наукового забезпечення розрахунку норм робочого часу та чисельності працівників санаторно-курортних закладів. Підготовлено проект нового збірника „Норми часу та чисельності працівників і підопічних стаціонарних установ системи соціального захисту населення”.

У результаті дослідження: розроблено нормативи чисельності працівників реабілітаційного відділення санаторно-курортного закладу сфери управління Мінсоцполітики; внесено зміни в перелік професійних назв робіт згідно з вимогами Національного класифікатора України ДК 003:2010 „Класифікатор професій”; осучаснено назви видів робіт, що виконуються працівниками стаціонарних установ відповідно до галузевих випусків Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників; розроблено таблицю професійних назв робіт, які використовуються під час утворення назв посад і професій у санаторно-курортних закладах відповідно до вимог Додатка В до Класифікатора професій; підготовлено проект нової редакції Збірника „Нормативи чисельності працівників санаторно-курортних закладів сфери управління Мінсоцполітики”.

Використання результатів дослідження, зокрема нової редакції збірника „Нормативи чисельності працівників санаторно-курортних закладів сфери управління Мінсоцполітики”, допоможе ефективніше застосовувати нормування праці та оптимізувати штатну чисельність працівників у санаторно-курортних закладах, що сприятиме підвищенню продуктивності праці, встановленню обґрунтованої чисельності працівників, визначенню трудомісткості надання послуг і виконання інших робіт, а також сприятиме більш ефективному використанню бюджетних коштів.

#### **15. НДР „Практичний аспект оцінювання якості обслуговування отримувачів соціальних послуг, які перебувають у складних життєвих обставинах, за місцем проживання ”**

Мета дослідження - розроблення рекомендацій щодо практичних підходів до оцінювання якості надання соціальних послуг сім'ям/особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, за місцем проживання.

У процесі виконання роботи було: обґрунтовано затребуваність і, водночас, проблемність практичного оцінювання якості надання соціальних послуг з боку управлінських структур та закладів-надавачів; уточнено зміст категорії „якість обслуговування” отримувачів соціальних послуг, які перебувають у складних життєвих обставинах; проаналізовано підходи до оцінювання якості соціальних послуг у вітчизняній та зарубіжній практиці;

розроблено інструментарій емпіричного дослідження (анкету для опитування отримувачів соціальних послуг та анкету для опитування співробітників закладів-надавачів соціальних послуг).

За результатами проведеного соціологічного дослідження виявлено основні характеристики процесу одержання соціальних послуг за місцем проживання; здійснено оцінювання отримувачами якості соціальних послуг за місцем проживання.

За результатами опитування співробітників закладів-надавачів соціальних послуг охарактеризовано основні аспекти їхньої діяльності; виявлено ставлення співробітників до процесу оцінювання якості послуг; проведено самооцінювання співробітниками результативності діяльності та якості наданих соціальних послуг.

У результаті дослідження розроблено алгоритм оцінювання якості соціальних послуг, що надаються соціальним закладом, та напрями покращення якості соціальних послуг, що надаються за місцем проживання. Обґрунтовано доцільність застосовування комплексного підходу до розуміння якості обслуговування. Апробовано комплексне оцінювання якості соціальних послуг на основі виокремлених груп показників: 1) що характеризують сприйняття якості послуги з боку отримувачів; 2) що характеризують ступінь відповідності діяльності надавача послуги встановленим для даної галузі нормативам та вимогам. Обґрунтовано доцільність визначення категорії „послуга” з позицій процесного підходу, а „якість” – з триєдиної концепції якості: якості ресурсів, якості процесів та якості результату. Відповідно якість соціальних послуг слід розглядати як сукупність характеристик та міру корисності, що визначають їх здатність задовольняти встановлені потреби отримувача як з позиції об’єктивних, кількісно виражених характеристик послуги, так і суб’єктивних настанов отримувача. Такий підхід доцільно застосовувати при відборі критеріїв оцінювання якості соціальної послуги. На основі запропонованого алгоритму оцінювання якості соціальних послуг, що надаються соціальним закладом, розроблено методичні рекомендації щодо покращення надання соціальних послуг за місцем проживання для підвищення ефективності роботи закладу та оптимізації прийняття управлінських рішень.

Результати даної роботи застосовуватимуться в територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг), центрах соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді, центрах надання соціальних послуг, фахівцями із соціальної роботи та ін. в процесі організації моніторингу та оцінювання якості соціальних послуг; Міністерством соціальної політики при опрацюванні соціальних стратегій та удосконаленні програм соціального захисту населення.

Впровадження результатів НДР дозволить удосконалити інструментарій оцінювання якості надання соціальних послуг; створити передумови для визначення оптимальної структури соціальних послуг за місцем проживання з орієнтацією на потреби отримувача; знизити показник кількості скарг (у розрахунку на 100 отримувачів соціальної послуги) серед отримувачів соціальних послуг за місцем проживання; підвищити показник рівня задоволеності отримувачів якістю соціальних послуг за місцем проживання;

підвищити показник відповідності соціальної послуги індивідуальним потребам отримувача; підвищити показник поінформованості отримувача соціальних послуг за місцем проживання щодо діяльності суб'єкта - надавача послуг.

## **16. НДР „Розроблення пропозицій щодо удосконалення нормативно-правових актів з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків ”**

Мета дослідження - вивчення стану нормативного забезпечення гендерної рівності на ринку праці та стану дотримання відповідних норм та розроблення на основі отриманих результатів обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правових актів, які стосуються питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у доступі до праці.

У процесі виконання роботи було здійснено: системний аналіз національного трудового законодавства на предмет регламентації та забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері праці, недопущення їх дискримінації за ознакою статі та іншими дискримінаційними ознаками, а також на його відповідність положенням міжнародних документів (положенням Конвенцій ООН та МОП, Директив Ради ЄС щодо гендерної рівності та недискримінації за ознакою статі); визначено стан виконання норм національного законодавства в частині забезпечення гендерної рівності у сфері праці. Досліджено: гендерна рівність як чинник забезпечення сталого суспільного розвитку в Україні; держава як суб'єкт охорони і захисту трудових прав працівників; фінансування гендерної політики. Опрацьовано пропозиції щодо удосконалення нормативно-правових актів з питань гендерної рівності, зокрема: пропозиції до імплементаційних законодавчих ініціатив щодо рівності у сфері праці, розроблених на виконання Угоди про асоціацію „Україна – ЄС”; пропозиції щодо внесення змін до „Положення про Державну службу України з питань праці” щодо дотриманням законодавства у забезпеченні рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у сфері праці.

У результаті дослідження з'ясовано, що значна частина положень (норм) законодавчих актів, що становлять основу національного трудового законодавства і регламентують – відповідним чином – питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері праці, недопущення їх дискримінації за ознакою статі та іншими дискримінаційними ознаками, не узгоджується з положеннями міжнародних документів (Конвенцій ООН та МОП, Директив Ради ЄС щодо гендерної рівності та недискримінації за ознакою статі), а також положеннями національного законодавства з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та законодавства про запобігання та протидію дискримінації. Обґрунтовано доцільність першочергового внесення відповідних змін до проекту Трудового кодексу України, який нині знаходиться на розгляді Верховної Ради України на стадії його опрацювання депутатами за участю сторін соціального діалогу, а після ухвалення цього законодавчого акта парламентом та набрання ним чинності, – до діючих у сфері праці інших законодавчих актів у рамках приведення їх у відповідність із Трудовим кодексом

України. Розроблено пропозиції щодо внесення змін до проекту Трудового кодексу України – в редакції станом на 24.07.2017 – для законодавчого врегулювання питань, пов'язаних із забезпеченням гендерної рівності, недопущенням дискримінації за ознакою статі та іншими дискримінаційними ознаками у сфері праці.

Розроблено пропозиції змін до Законів України, а також до деяких підзаконних нормативно-правових актів в частині забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері праці: Кодекс законів про працю України (від 10.12.1971 №322-VIII; редакція станом на 25.07.2018), Закон України „Про колективні договори і угоди” (від 01.07.1993 №3356-XII; редакція станом на 01.01.2015), Закон України „Про зайнятість населення” (від 05.07.2012 №5067-VI; редакція станом на 31.08.2018), Закон України „Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування” (від 08.07.2010 №2464-VI; редакція станом на 15.08.2018), Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (від 14.01.1998 №16/98-ВР; редакція станом на 20.01.2018), Закон України „Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” (від 23.09.1999 №1105-XIV; редакція станом на 25.07.2018), Закон України „Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” (від 02.03.2000 №1533-III; редакція станом на 31.08.2018), Закон України „Про оплату праці” (від 24.03.1995 №108/95-ВР; редакція станом на 01.01.2017), Закон України „Про відпустки” (від 15.11.1996 №504/96-ВР; редакція станом на 25.07.2018), Закон України „Про професійний розвиток працівників” (від 12.01.2012 №4312-VI; редакція станом на 01.01.2013), Закон України „Про рекламу” (від 03.07.1996 №270/96-ВР; редакція станом на 26.07.2018), постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 96 „Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці” (із змінами).

Розроблено Проект методичних рекомендацій щодо включення положень, які забезпечують рівні права та можливості жінок і чоловіків, зокрема, в оплаті праці, наданні відпусток, умов праці, можливості поєднувати професійні та сімейні обов'язки тощо до генеральної угоди, галузевих (міжгалузевих) і територіальних угод, колективних договорів.

Здійснені наукові розробки призначаються для використання Міністерством соціальної політики України при підготовці за участю сторін соціального діалогу відповідних нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення механізмів забезпечення гендерної рівності та недопущення дискримінації за ознакою статі у сфері праці.

Впровадження результатів НДР сприятиме покращенню рівного доступу жінок і чоловіків до ринку праці, включаючи вразливі групи населення.

## **17. НДР „Наукове обґрунтування та експертиза проектів нормативно-правових актів з питань розвитку соціальної сфери України”**

Мета дослідження - наукове обґрунтування та експертиза нормативно-правових актів з питань розвитку соціальної сфери України.

У процесі виконання роботи було:

- запропоновано напрями реформування пенсійної системи України через: експертну оцінку щодо особливості (несправедливості) формули нарахування пенсії в Україні. За результатами вивчення та аналізу наданих Острійчуком Р.І; розрахунки величини оцінки року страхового стажу залежно від розміру внеску до солідарної пенсійної системи; надання аналітичних матеріалів за результатами фінансово - економічних розрахунків щодо підвищення ролі тривалого страхового стажу (понад 40 років) при визначенні розміру пенсії за віком;

- досліджено та проведено експертизу положень Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення та Рекомендації МОП № 202 про мінімальні рівні соціального захисту і підготовлено першу національну доповідь Уряду України по Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення 1952 року та опрацьовано формуляр по Рекомендації МОП №202 про мінімальні рівні соціального захисту 2012 року;

- підготовлено пропозиції щодо вдосконалення системи державної соціальної допомоги, а саме: здійснено орієнтовний розрахунок економічного ефекту внесення змін щодо надання житлових субсидій (у розрахунку на рік) за умов введення в дію проекту постанови Кабінету Міністрів України „Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”; проведена експертиза законопроекту „Про внесення змін до статі 9 закону України „Про державний бюджет України на 2018 рік” від 19.04.2018 № 8301 щодо підвищення розмірів допомоги на дітей із малозабезпечених сімей; проведено та надано експертну оцінку проекту постанови „Про звернення Верховної ради України до Кабінету Міністрів України щодо відновлення виплати допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку” від 26.09.2018 №9127; надано пропозиції щодо проблемних аспектів дотримання прав громадян у сфері соціального захисту, охорони здоров'я, культури та освіти в умовах децентралізації (в частині реалізації конституційних прав людей похилого віку на житлові субсидії); підготовлена інформаційно-аналітична записка з питань дотримання прав громадян на отримання житлових субсидій; надана експертна оцінка проекту Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про державну соціальну допомогу сім'ям з дітьми” щодо допомоги одиноким матерям від 28.11.2018 №9345.

- проаналізовано та проведено експертну оцінку двадцяти семи заявок щодо розроблення професійних стандартів та проведена експертна оцінка чотирьох проектів професійних стандартів. Три Проекти затверджено Наказом Мінсоцполітики.

У результаті дослідження запропоновано:

- вдосконалити порядок надання житлових субсидій, насамперед, на основі відокремлення права на одержання житлової субсидії виходячи із сукупних доходів домогосподарств та розрахованого обов'язкового платежу за послуги від умов реалізації цього права у разі нижчих або вищих фактичних витрат на ЖКП, розрахованих за соціальними нормами і нормативами. Виплату житлових субсидій здійснювати в межах їх розміру, обчисленого за соціальними нормативами та нормами користування, і при цьому – за фактичне споживання

та з встановленням обов'язкової для сплати частки фактичних витрат по кожному виду спожитих послуг;

- для визначення права на житлову субсидію брати до уваги більш широкий спектр матеріального стану домогосподарств з використанням даних з державних електронних інформаційних ресурсів, зокрема щодо усього рухомого та нерухомого майна та доходів від його надання в оренду, наявність депозитів, цінних паперів, дивідендів тощо;

- для кардинального поліпшення ситуації з надання житлових субсидій установити порядок визначення їх розміру, виходячи з фактичних доходів домогосподарств, розміри яких мають бути співставні з законодавчо встановленими соціальними стандартами та гарантіями (за чинним порядком базовий дохід, узятий у формулі розрахунку відсотку обов'язкового платежу, становить два прожиткових мінімуми). Це уніфікуватиме підходи щодо визначення розмірів пенсій, соціальної та іншої державної допомоги громадянам і сім'ям, зміцнить відповідальність домогосподарств за свій добробут, стимулюватиме членів домогосподарств до трудової діяльності, вмотивує обґрунтовану тарифну політику та політику доходів населення, а також оптимізуватиме державні витрати на житлові субсидії;

- з метою посилення захисту споживачів ЖКП у більш витратний опалювальний період та для виключення можливого розпорошення бюджетних коштів для здійснення виплат невразливим споживачам переглянути види ЖКП, частка витрат на які відшкодовується домогосподарствам з Державного бюджету. Зокрема, рекомендується розглянути питання субсидіювання витрат на опалення й гарячу воду та надати право органам місцевої влади за кошти місцевих бюджетів призначати додаткові житлові субсидії на інші види послуг (холодна вода, утримання житла, вивіз сміття тощо);

- з метою створення сприятливих додаткових умов для підвищення народжуваності в умовах повільного економічного розвитку, а також для підтримки купівельної спроможності сімей з дітьми у разі зростання цін на основні товари за їх доглядом, є доцільним відновити порядок визначення розміру допомоги при народженні дитини залежно від черговості народження та від розміру прожиткового мінімуму на дитину віком до 6 років на момент народження немовляти.

У рамках пенсійної системи при подальшому її реформуванні доцільно було б: зменшити страховий стаж, який дає право на пенсію у віці 60, з 35 до 30 років. Адже за період часу у 42 роки ( $60 - 18 = 42$ ) складно набути страховий стаж 35 років при рівні зайнятості осіб працездатного віку 64,5 відсотка; законодавчо передбачити зарахування до стажу періоду навчання у закладах III-IV-го рівнів акредитації; удосконалити механізм забезпечення осіб похилого віку шляхом використання міжнародного досвіду через доплату до їх доходу (безумовно коштом Держбюджету) особам, що досягли віку 77,6 років і старше до фактичного прожиткового мінімуму, розмір якого Міністерство соціальної політики розраховує та оприлюднює відповідно до статті 5 Закону України „Про прожитковий мінімум”. Це дасть можливість підвищити рівень соціального статку осіб похилого віку із малим коефіцієнтом заробітку у минулому і

опосередковано вирішити „проблему трудоднів”, оскільки практично покриває відповідні когорти населення; законодавчо передбачити забезпечення рівних умов для жінок та чоловіків щодо участі у пенсійному страхуванні: єдиних норм пенсійного віку, стажу, який дає право на пенсію, нормативного стажу тощо; за умови не збільшення розміру пенсійних внесків запровадити трьохскладову формулу нарахування пенсії: базова пенсія – універсальна виплата однакового розміру для всіх пенсіонерів, фінансована з державного бюджету; страхова пенсія, розмір якої визначається відповідно до страхових надходжень; доплата до мінімального розміру у тих випадках, коли сума базової та страхової менша прожиткового мінімуму.

З метою удосконалення функціонування системи загальнообов’язкового державного соціального страхування і ресурсного забезпечення пенсійних виплат вбачається необхідним законодавчо передбачити сплату додаткового (до нині чинного 19,5%) податку на доходи фізичних осіб, що перевищують максимальну базу нарахування ЄСВ, *соціального податку* у розмірі ЄСВ (22%). Деякі аспекти такого податку існують у Німеччині (Solidaritätszuschlag) та Франції (Impôt de solidarité sur la fortune).

Наукові розробки, аналітичні довідки, записки, виконання окремих доручень, аналіз нормативно - правової бази та експертна оцінка нормативно - правових актів з питань соціальної політики та розвитку соціальної сфери України в рамках даної НДР стануть теоретичними, практичними засадами та підґрунтям в роботі структурних підрозділів Мінсоцполітики Комітетів ВРУ, РНБО України.

Результати НДР використано для вдосконалення національної законодавчої бази зокрема проведено: фінансово-економічні розрахунки стосовно впливу положень проекту Закону України „Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення пенсій” від 22.06.2017 №6614 на баланс бюджету Пенсійного фонду України; прогностичні розрахунки потреби в бюджетних коштах на виплату допомоги у 2018 році по законопроектарезеєстрованим у Верховній Раді України: „Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення належного рівня соціального захисту родин з дітьми та встановлення справедливих соціальних гарантій дітям” від 09.02.2017 №6063; „Про внесення змін до Закону України „Про державну допомогу сім’ям з дітьми” щодо розміру допомоги при народженні дитини та порядку її виплати з метою підвищення народжуваності в Україні” від 24.01.2017 №5709; „Про внесення змін до Закону України „Про державну допомогу сім’ям з дітьми” щодо розміру допомоги при народженні дитини та порядку її виплати з метою підвищення народжуваності в Україні” від 09.02.2017 №5709-1; прогностичні розрахунки потреби в бюджетних коштах на виплату допомоги у 2018 році по законопроектарезеєстрований у Верховній Раді України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціальних гарантій дітей та сімей з дітьми” від 27.02.2017 6063-1; прогностичні розрахунки щодо кількості одержувачів житлових субсидій на придбання твердого палива та скрапленого газу, допомоги сім’ям з дітьми, малозабезпеченим сім’ям, інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам, тимчасової державної допомоги дітям та допомоги по



догляду за інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, згідно з додатками №1-12 до листа Міністерства фінансів України щодо забезпечення складання проекту Державного бюджету України на 2018-2020 роки та проведення розрахунків обсягу міжбюджетних трансфертів; прогнозні розрахунки потреби в бюджетних коштах на виплату допомоги у 2018 році по законопроекті, що зареєстрований у Верховній Раді України „Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення належного рівня соціального захисту родин з дітьми та встановлення справедливих соціальних гарантій дітям” від 14.04.2017 №6063-д.